

LAUSUNTO TYÖRYHMÄLLE TUTKINTAVANKEUSOLOSUHTEIDEN PARANTAMISESTA

Seuraavassa pohdintojani liittyen tutkintavankeuden toimeenpanoon sekä olosuhteisiin liittyen;

Erityinen kannanottoni koskee työryhmän ehdotusta tutkintavankien toimintamahdollisuuksien ja toimintaohjelmien lisäämisestä. Työryhmän suosituksessa (nro.18.) tätä voidaan edistää myös siten, että rangaistusajansuunnittelu aloitetaan jo tutkintavankeusaikana.

Alan asiantuntijoiden sekä Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjausten mukaisesti toimintaohjelmat tulee kohdentaa määritellyin kriteerein valituille osallistujille. Lisäksi osallistumisen tulee perustua riski- ja tarvearvioon sekä olla osa rangaistusajansuunnitelman toteuttamista. Ohjelmia kohdennettaessa uusimisriski, tarve ja vastaavuus on huomioitava kokonaisuutena suhteessa asiakkaan tilanteeseen. Tarpeella tässä tarkoitetaan erityisiä puutteita henkilön elämäntavassa, ajattelussa ja käyttäytymisessä, joista rikosseuraamusalan virkamiehellä ei voi olla ajankohtaista tietoa tutkintavankien osalta ilman rangaistusajansuunnittelun yhteydessä tapahtuvaa tiedonkeruuta. Näkisinkin rangaistusajansuunnittelun aloittamisen olevan ehdoton ja välttämätön edellytys tutkintavankien toimintaohjelmiin osallistumiselle, sillä vankeuden yhteydessä laadittavat riski- ja tarvearvio ja rangaistusajansuunnitelma tavoitteineen sekä vankilan tarjoamat toimintaohjelmat on ymmärrettävä osana tavoitteellista ja suunnitelmallista rangaistuksen täytäntöönpanoa, ei niinkään päämäärättömänä ”puuhasteluna”. Vankeuslakiuudistuksen myötä rangaistusajansuunnitelmista tavoitteineen on muovautunut olennainen työkalu tavoitteelliselle rangaistuksen täytäntöönpanolle, eikä mielestäni olemassa olevista toimintokäytännöissä ole mielekästä oikoa tai laatukriteereistä tinkiä tutkintavankien kohdalla.

Huomioitava on myös tutkintavankeusvankiloiden toimintoihin suunnattujen resurssit sekä toimintaohjelmien rajoitetut osallistujamäärät. Mikäli kaikkia halukkaita ei ole mahdollista valita toteutettavaan ohjelmaan osallistujiksi valikoituvat sellaiset vankeusvangit, joiden tarpeesta ja osallistumismotivaatiosta on saatu ajankohtaista tietoa rangaistusaikaa suunniteltaessa. Nämä vankeusvangit ovat usein lähteneet edistämään rangaistuaikaisia tavoitteitaan, joita ei tutkintavangeille vielä ole edes asetettu. Käytännössä tutkintavankien osallistumista toimintaohjelmiin on myös hankaloittanut tutkintavankeuden keston ennalta-arvaamattomuus ja eräissä esimerkeissä ohjelmaan osallistunut onkin keskeyttänyt ohjelman loppusuoralla vapautuessaan äkillisesti. Erityisen valitettavia tällaiset esimerkit ovat tapauksissa, joissa tutkintavangit ovat alun perin valikoituessaan ohjelmaan ohittaneet rangaistusajansuunnitelman omaavat vankeusvangit, joille laitoksella ei aina ole senhetkisiä resursseja tarjota heidän rangaistusajansuunnitelmansa tavoitteiden mukaisia muita toimintoja.

Kuntouttavan työtoiminnan osalta todettakoon myös sen olevan tavoitteellista toimintaa, joka on yhteydessä rangaistusajalle asetettaviin tavoitteisiin. Tutkintavankien työllistäminen vankilan työhuoneille muuttuu periaatteellisesti ongelmalliseksi, mikäli samanaikaisesti vankeuslain mukaisen osallistumisvelvoitteen omaavia/työtoimintaa tarvitsevia vankeusvankeja on työttömänä ja toimeettomana pitkiä aikoja työhuoneiden tilanhatauden vuoksi. Sen sijaan selliopiskelun, kirjastovuorojen, liikuntamahdollisuuksien, puuaskartelun, hygieniakurssien yms. tavallisten arkitoimintojen järjestäminen tutkintavangeille ei liene ongelmallista.

Rikosseuraamusalan ohjelmatyön linjauksissa mainitaan vielä, että ohjelmiin osallistuvia tulisi tukea sopivan kuntoutusjatkumon löytämisessä ohjelman päättyessä ja rangaistusaika tulee nähdä prosessinomaisena, joka tarjoaa asteittaisia mahdollisuuksia muutokseen motivoituneelle ja

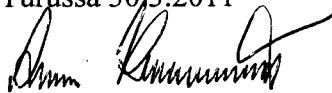
tavoitteitaan työstävälle vangille. Herää kysymys, mitä tapahtuu lyhyen ohjelman suorittaneelle tutkintavangille ja hänen edistymiselleen, mikäli valitusta käsittelevän hovioikeuden käsittelypäivämäärää ei vielä ole edes päätetty kun ohjelma saadaan päätökseen? Entä jos hän osallistuu ahkerasti kaikkiin toimintoihin ja vankeusvangiksi muututtuaan hänen rangaistusajansuunnitelman tavoitteet ovat edenneet huomasti suljetussa laitoksessa, mutta avolaitossijoitus on jäljellä olevan rangaistusajan perusteella edelleen ennenaikainen?

Tutkintavankien yhteydenpitorajoitukset eivät ole aina riittävän hyvin yksilöityjä, eikä vankilaviranomaisilla ole tietoa keitä rajoituksessa sallituilla poikeuksilla, kuten lähiomaisella tai vanhemmilla kulloinkin tarkoitetaan. Lisäksi käytännön mahdollisuudet puhelun vastaanottajan varmistamiseksi ovat vankilan osastoilla huonot, sillä vaikka vanki ilmoittaisi puhelunsa kohteen nimen ja numeron, emme pysty kontrolloimaan puheluun todellisuudessa vastaavan henkilöllisyyttä.

Tutkintavangeille tarkoitettua asuinsiipeä parhaillaan perustettaessa olen havainnut tutkintavankien olevan usein ulkomaalaistaustaisia ja kielitaidottomia suomen- ja englanninkielen osalta. Kuukauden ajanjaksolla siipeen asutettujen tutkintavankien äidinkielistä edustettuina on ollut mm. liettua, latvia, viro, venäjä sekä ruotsi. Selvää on, että tämä lisää henkilökunnan ponnisteluja ja työmäärää. Videoneuvottelulaitteiden käyttömahdollisuudet oikeudenkäynneissä ovat puolestaan selvästi joustavoittaneet vankilan työjärjestelyitä, sillä vankilan ulkopuolisen saattovartioinnin sijaan on eräissä tapauksissa tutkintavanki vain valvonnan alaisena saatettu läheisiin vankilassa sijaitseviin tiloihin. Videoneuvottelulaitteiden käyttömahdollisuuksien lisääminen vähäisten rikosasioiden osalta säästäisi selvästi aikaa ja henkilöstöresursseja.

Kunnioittaen

Turussa 30.3.2011

Anni Karnaranta

Rikosseuraamusesimies